

Els mamífers

EN COMPARACIÓ AMB ELS canvis experimentats per les faunes de peixos i d'ocells, les novetats dels darrers anys en la fauna comarcal de mamífers són més aviat poques.

La informació més innovadora és la referent als ratpenats, ja que aquest grup era pràcticament desconegut al Berguedà quan es va fer el llibre sobre la fauna d'aquest territori. El treball d'un de nosaltres (CF), fruit de la localització de ratpenats als seus refugis i també de l'ús d'aparells detectors d'ultrasons (que permeten distingir les espècies pels seus crits), ha ampliat el nombre d'espècies de quiròpters coneguts a la comarca fins a 16. Aquestes dades, encara que d'àmbit molt local, són de gran interès pel fet de representar un increment notable del catàleg dels mamífers coneguts a la comarca.

La resta de la informació que aportem no fa referència a cap espècie fins ara desconeguda al Berguedà. Es tracta de precisions sobre la distribució d'alguns insectívors i rosegadors, de la confirmació de l'expansió geogràfica d'algunes espècies (marmota, visó americà, cabirol) i de l'actualització dels censos i estimacions sobre les poblacions d'ungulats (cèrvol, isard i senglar). Cal dir que la major part de la informació sobre els grans mamífers ha estat obtinguda gràcies a la feina quotidiana de persones que treballen per al Departament de Medi Ambient (els agents rurals per al conjunt de la comarca i els guardes de la Reserva Nacional de Caça del Cadí en aquest àmbit concret), als quals volem expressar el nostre sincer agraïment.

Eriçó (*Erinaceus europaeus*)

Ens han comentat que fa uns anys un exemplar va ser trobat a la carretera de Castellar de n'Hug al coll de la Creueta, a uns 1.700 m. Aquesta dada és interessant, ja que es tracta d'una altitud molt elevada i gens habitual per a una espècie més aviat pròpia de les zones baixes que, d'altra banda, és molt escassa a l'alt Berguedà.

Talp (*Talpa europaea*)

L'any 1998 dèiem que era molt escàs a la comarca i que només havíem pogut confirmar-ne la presència en un indret de l'extrem nord (zona del pla de Rus, Castellar de n'Hug). Noves prospeccions ens han permès trobar-lo en altres llocs al damunt de Castellar de n'Hug, en pastures a 1600-1900 m, on no sembla que sigui gaire rar. L'hem detectat també al sector oriental del massís del Catllaràs, als termes de la Pobla de Lillet i de Sant Jaume de Frontanyà. Al Catllaràs viu en ambients forestals (boscos de faig i pi roig, i a les seves clarianes), en els quals apareixen talperes molt isolades, de manera que la densitat deu ser-hi feble. En resum, el talp penetra pel sector nord-est del Berguedà força més del que feien pensar les dades que en teníem fa uns anys.

Almesquera (*Galemys pyrenaicus*)

Hi havia citacions dubtoses d'aquest insectívor semiaquàtic al nord del Berguedà, que al llibre sobre la fauna de la comarca ja suposàvem errònies. Els rius on havia estat citat (Llobregat, Grèixer) han tornat a ser objecte de repetides prospeccions intenses que no han permès detectar-lo, fet pel qual considerem que ja se'n pot descartar la presència. En

aquests mateixos rius, en canvi, sí que s'han trobat abundants rastres de musaranya d'aigua, un altre insectívor semiaquàtic amb el qual es pot confondre i aquesta semblança deu ser la causa de les presumptes observacions d'almesquera.

Musaranya d'aigua

(*Neomys fodiens*)

Les campanyes de prospecció de l'almesquera, malgrat els resultats negatius obtinguts amb aquesta espècie, han estat molt útils per ampliar l'escassa informació existent fins ara sobre la musaranya d'aigua. N'hem detectat la presència en diversos trams de la riera de Grèixer i del Riutort, així com al Llobregat sobre el Clot del Moro i a l'Aigua de Valls sota Feners.

Ratpenat comú

(*Pipistrellus pipistrellus*)

Aquesta petita espècie (140-180 mil·límetres d'envergadura i de 3,5 a 8 grams de pes) segurament és de les més abundants a tot el Berguedà, i es troba principalment en nuclis urbans i ambients forestals. Per exemple, ha estat identificada mitjançant detectors d'ultrasons a Sant Julià de Cerdanyola (10 d'agost de 2000).

Ratpenat soprano o nan

(*Pipistrellus pygmaeus*)

Les diferències morfològiques que separen aquesta espècie de *Pipistrellus pipistrellus* són inapreciables però els seus crits són fàcilment recognoscibles.

Es fa difícil considerar la seva abundància a la comarca sense una major prospecció, però en tot cas sembla un animal abundant en nuclis urbans que no estiguin situats a alta muntanya i que presentin punts d'aigua propers. Alguns animals han estat identificats mitjançant detectors d'ultrasons a la ciutat de Berga, caçant de nit pels fanals (15 de març de 2002).

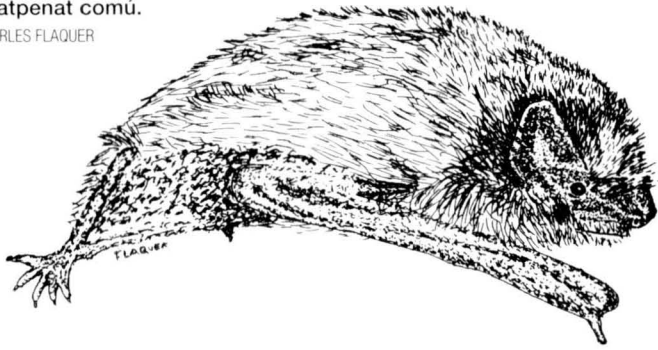
Eriçó menjant-se un cuc de terra.

LLUÍS CABANAS

Ratpenat comú.

CARLES FLAQUER

Ratpenat de ferradura gros. CARLES FLAQUER

seria estrany que fos força abundant a la comarca. En tot cas, cal una major prospecció per determinar-ne l'abundància.

Ratpenat nòctul petit

(*Nyctalus leisleri*)

El ratpenat nòctul petit és un animal de mida mitjana (260-320 mil·límetres d'envergadura i de 14 a 20 grams de pes), típic d'ambients forestals. La identificació acústica ha permès establir la seva presència volant per damunt de boscos de pi roig, molt propers al poble de Sant Julià de Cerdanyola (23 de juliol de 2001).

Atesa la seva biologia, és de preveure que sigui força abundant pels boscos de la comarca.

Ratpenat de cua llarga

(*Tadarida teniotis*)

És el ratpenat més gran conegut, fins al moment, a Catalunya. (390-415 mil·límetres d'envergadura i de 25 a 50 grams de pes).

És una espècie típica de penya-segats que utilitza refugis ubicats a les fissures de roques i d'edificis, normalment a gran alçada. A l'hivern els trobem dins d'esquerdes fones a la roca.

Un sol individu va ser identificat, mitjançant el seu crit característic, caçant damunt dels boscos de Sant Julià de Cerdanyola (20 d'agost de 2001). Cal una major prospecció per determinar la seva presència a la comarca.

Ratpenat de ferradura gran

(*Rhinolophus ferrumequinum*)

És el rinolòfid més gran conegut a Europa, amb una envergadura d'ales d'uns 400 mm.

Ratpenat de vores clares

(*Pipistrellus kuhli*)

Aquest petit ratpenat (210-220 mil·límetres d'envergadura i de 5 a 10 grams de pes) és una de les espècies probablement millor distribuïdes a la nostra comarca. La podem trobar a la major part de pobles de muntanya, en àrees humanitzades i també en ambients exclusivament forestals. Per exemple, s'han trobat cadàvers de ratapinyada pipistrel·la de vores clares a Guardiola del Berguedà (agost de 2000) i el seu crit ha estat identificat a Sant Julià de Cerdanyola (13 de març de 2002).

Ratpenat de muntanya

(*Hypsugo savii*)

Tal com el seu nom indica, la ratapinyada de muntanya és una espècie que acostuma a viure a les valls de les muntanyes, però també la podem trobar a prop de poblacions humanes. Així doncs, la gran superfície arbrada que presenta la nostra comarca pot fer suposar una bona representació d'aquesta espècie al Berguedà.

En tot cas, la presència d'aquest petit ratpenat (220-230 mil·límetres d'envergadura i de 5 a 10 grams pes) al Berguedà ha estat confirmada amb la troballa de dos individus hivernants a Sant Julià de Cerdanyola, en esclatxes de roques situades en una vall amb una comunitat vegetal formada per fageda amb boix, a 980 metres d'alçada (28 de gener de 2002).

Ratpenat dels graners

(*Eptesicus serotinus*)

És un ratpenat gran (315-380 mil·límetres d'envergadura i de 15 a 33 grams de pes), molt relacionat amb poblacions humanes i conreus.

Al Berguedà segurament hi és força freqüent i ha estat enregistrat caçant en fanals de Sant Julià de Cerdanyola (12 d'agost de 2001).

Ratpenat d'aigua

(*Myotis daubentonii*)

A manca d'una bona prospecció només han estat trobats dos individus hivernants a Sant Julià de Cerdanyola, en esclatxes de ro-

Ratpenat de ferradura petit. CARLES FLAQUER

ques situades en una vall amb una comunitat vegetal formada per fageda amb boix, a 980 metres d'alçada (26 de febrer de 2002) i en un forat a uns 5 metres de fondària situat en un ambient de bosc de pi roig immatur amb conreus (28 de gener de 2002), a 960 metres d'alçada.

Aquest petit animal (240-280 mil·límetres d'envergadura i de 6 a 15 grams de pes) deu ésser freqüent en tota l'àrea d'influència del riu Llobregat i afluents, així com en el pantà de la Baells i d'altres punts d'aigua de la comarca.

Ratpenat de Natterer

(*Myotis nattereri*)

Tres individus de ratpenat de Natterer (250-280 mil·límetres d'envergadura i de 6 a 12 grams de pes) han estat trobats hivernant junts en un forat profund dins la roca a Sant Julià de Cerdanyola, en una vall amb una comunitat vegetal formada per fageda amb boix a 980 metres d'alçada (4 de febrer de 2002). Com que es tracta d'una espècie troglòfila d'ambients humits no

Aquesta espècie ubiqüista ha estat vista i enregistrada en una cavitat situada a Sant Julià de Cerdanyola, en un ambient de bosc de pi roig immatur amb conreus (13 de març de 2002) a 1.040 metres d'alçada. En qualsevol cas, estem parlant d'una espècie que trobarem a diferents punts de la comarca, lligada a ambients conreats amb bosc, i que utilitza edificacions humanes com a refugis.

Ratpenat de ferradura petit

(*Rhinolophus hipposideros*)

És el rinolòfid més petit conegut a Europa, amb una envergadura d'ales d'uns 200 mm.

Probablement aquesta sigui una espècie de rinolòfid força abundant a la comarca. Un individu ha estat vist en una petita mina propera a Sant Julià de Cerdanyola, envoltada de feixes i boscos de pi roig (15 de febrer de 2000). En una cavitat situada en un ambient de bosc de pi roig immatur amb conreus a 1.040 metres d'alçada s'hi va identificar un animal hivernant (15 d'abril de 2001) i 7 animals més hi han estat trobats aquest mateix any (16 de gener de 2002).

Ratpenat de ferradura mediterrani

(*Rhinolophus euryale*)

És un rinolòfid mitjà del qual no es té gaire informació, i que molt probablement és menys abundant que les dues espècies abans citades.

Aquesta espècie ha estat trobada dues vegades, segurament el mateix individu, en una petita mina propera a Sant Julià de Cerdanyola envoltada de feixes i boscos de pi roig (15 de febrer de 2000) i en una cavitat situada en un ambient de bosc de pi roig immatur amb conreus a 1.040 metres d'alçada (15 d'abril de 2001).

Marmota (*Marmota marmota*)

L'àrea comarcal de la marmota, que el 1998 era limitada al sector del coll de la Creueta, s'ha expandit lleugerament cap a l'oest, ja que el 2000 es va detectar una nova colònia a la zona de coll de Pal. Malgrat tot, continua essent un mamífer molt escàs, ja que l'any 2001 només es coneixien aquestes dues colònies, però cap altra d'intermèdia.

Talpó de tartera

(*Chionomys nivalis*)

L'hem detectat, per mitjà dels rastres (excrements i nius abandonats), en una pedrusca del vessant septentrional del Verd, damunt Gósol, a uns 1.800 m d'altitud. La presència del talpó de tartera al Verd era esperable, ja que es troba tant al Cadí com al Port del Comte. En aquest darrer massís, ja dins la comarca de l'Alt Urgell, no sembla gens rar a la

Femella de cérvol acabada d'alliberar. Al coll hi porta un collar amb un radioemissor, que permetrà localitzar-la.

JORDI GARCIA.

zona culminal (per damunt dels 2.300 m), on viu en terrenys molt rocosos, amb nombroses esquerdes i coberts de prats molt esclarissats.

Visó americà (*Mustela vison*)

Com era previsible, el visó americà s'ha anat expandint per la comarca. Actualment sembla ben establert al baix Berguedà, concretament a la riera de Merlès i al Llobregat (des de l'Ametlla de Merola fins a la presa de la Baells). És molt probable que també es trobi en altres rieres del baix Berguedà (Merola, Pontarró), però no en tenim dades segures.

També ha començat a colonitzar l'alt Berguedà, on la situació actual no és gaire clara: hi ha una observació molt probable del 2000 al Llobregat, al tram del Far (per damunt de l'embassament de la Baells) i l'hivern 2001-2002 ha estat vist repetidament un individu a Cercs (LCA). A més, l'any 2001 diverses persones diuen haver vist "llúdrigues", que possiblement serien visons ame-

ricans, al riu Arija, a la Pobla de Lillet (JIZ).

Cap a l'oest, ha penetrat a la conca del Cardener, on ja havia estat detectat el 1996 per la captura d'un exemplar a l'embassament de la Llosa del Cavall. Els darrers temps ha estat localitzat prop de Cardona, a l'aiguabarreig del Cardener amb el riu Aigua d'Ora (DGU) i també n'existeixen diverses observacions probables en aquest darrer riu a la Valldora, al límit del Berguedà amb el Solsonès (DGU).

Cérvol (*Cervus elaphus*)

Els cérvols es veuen cada dia amb més facilitat als sectors habituals del nord de la comarca (des de Guardiola fins a Borredà), i tot sembla indicar que hi estan augmentant. Malgrat aquesta suposició, manquen dades sobre la seva evolució numèrica, ja que es tracta d'una espècie difícil de censar, i encara més quan el terreny és trencat i molt boscós, com al Berguedà. Des de l'any 1997 els agents forestals han estat realit-

zant esforços per calcular-ne la població, aplicant diverses metodologies de cens, però encara no es disposa d'una estimació prou fiable. L'any 2000 es van comptar els mascles sentits en període de brama (setembre-octubre) i el resultat per a tot aquell territori va ser de 38, un nombre segurament inferior al real. L'any 2001, amb batudes, es van veure 41 mascles, 18 femelles i 3 cries; aplicant un factor de correcció, es va estimar que la població devia ser d'uns 80 mascles, 100 femelles i 30 cries.

A la resta de la comarca s'hi han produït comptades observacions de cérvols, que han estat recollides pels agents rurals del baix Berguedà. En la major part dels casos probablement són degudes a animals espantats de les seves zones habituals per l'enrenou de les batudes de porc senglar. L'hivern 1998-99 una femella i dos joves van estar-se per la capçalera de la riera de la Riba (Olvan), i el febrer del 99 es va trobar un jove mort a Ferreres d'Olvan. El 2001 va haver-hi una femella i un jove a la capçalera de la riera de Clarà al llarg de l'hivern, una femella es va estar el juliol i l'agost al terme de Puig-reig, i a finals d'any es va fer una observació puntual a Gisclareny.

Daina (*Dama dama*)

Darrerament no ens ha estat possible obtenir cap dada recent i fiable sobre la seva presència, fet pel qual pensem que se la pot considerar una espècie avui extingida de la comarca.

Cabirol (*Capreolus capreolus*)

Espècie cada dia més estesa al Berguedà, tant per efecte de les introduccions com de l'expansió des de comarques veïnes, bé que la seva situació actual és encara poc coneguda. Caldrà esperar a veure l'evolució futura de les poblacions de cabirol, però tot sembla indicar que s'està produint una expansió força ràpida per la comarca i que –si no se l'caça excessivament– en pocs anys podria estar establert en bona part de les zones forestals.

Les introduccions realitzades fa pocs anys al sector meridional d'Ensiya sembla que han tingut prou èxit, de manera que les observacions dins l'àmbit dels mas-

La població d'isards de les muntanyes berguedanes ha continuat creixent en els darrers anys. JOAN SANTANDREU

sisso del Verd, Ensija i Rasos de Peguera són freqüents.

Al sector nord-oriental de la comarca s'hi han anat produint observacions que semblen confirmar l'establiment –encara en baix nombre– del cabirol a la zona de Castellar de n'Hug, que hauria estat colonitzada a partir de les poblacions existents a la Cerdanya o al Ripollès. També n'hi hagut alguna al Moixeró, que podria correspondre al pas accidental d'animals des del costat cerdà.

L'any 2001 s'han obtingut també dades –la major part de les quals han estat recollides per DFL– sobre la presència del cabirol en diversos indrets del baix Berguedà (Borredà, Gironella, Montclar, Montmajor), algunes força sorprenents i de difícil interpretació; en alguns casos es podria tractar d'animals d'arribada accidental des de les muntanyes situades més al nord, però en altres sembla que hi ha hagut observacions repetides –en un cas fins i tot d'una femella amb una cria– que indicarien més aviat una colonització incipient d'aquestes zones.

Isard (*Rupicapra pyrenaica*)

Segons els resultats dels darrers censos realitzats pel personal de la Reserva Nacional de Caça del Cadí i pels agents rurals de la comarca, la població d'isards del Berguedà supera llargament els 2.000 individus i probablement s'acosta als 3.000. La major part dels exemplars es troben dins els límits de la Reserva (que comprèn el Cadí, el Moixeró, el massís de la Tosa-Puigllançada, el Pedraforca i el Verd) i als terrenys privats de la seva perifèria. Aquesta concentració és motivada per l'estrict control de la seva caça, que ha permès que la població anés augmentant progressivament. Un altre nucli important, que actualment deu voltar els 200 animals, viu a la zona de la serra d'Ensija. Les dades dels censos del període 1998-2000 es presenten a la taula següent. Cal precisar que l'aparent davallada de la població entre els anys 1999 i 2000 segurament no és real, sinó que va estar motivada per les condicions meteorològiques desfavorables durant els dies de cens del segon any; per tant, la població real es

Població d'isards al Berguedà

Any	1998	1999	2000
RNC Cadí (Berguedà)	1758	2013	1613
Perifèria RNC (Berguedà)	418	554	447
Ensija	156	187	224
Total	2332	2754	2284

deu acostar més al nombre de 1999 que no pas al del 2000.

En altres muntanyes els isards hi són molt escassos, tot i que cada vegada es van fent una mica més freqüents. Al Catllarès hi és present tot l'any, però només s'observen exemplars solitaris o grups molt petits. Al massís dels Rasos de Peguera l'any 2001 s'hi van comptar 11 individus. Més cap al sud encara, a les serres dels Lladres, dels Tossals i, fins i tot, als cingles de Taravil, també es veuen isards sovint, però probablement es tracta d'exemplars que s'hi estan només temporalment, arribats des d'Ensija o des dels Rasos de Peguera.

Porc senglar (*Sus scrofa*)

El porc senglar és el gran mamífer més estès per tota la comarca, encara que s'amaga molt i és

difícil estimar-ne la població amb fiabilitat. Una aproximació a la seva abundància pot fer-se a través de les estadístiques de caça, i aquestes mostren clarament que no es tracta d'un animal gens rar. Segons les dades facilitades per la Delegació Territorial a Barcelona de la Secció de Conservació de la Natura, al Berguedà es van capturar 768 senglars la temporada de caça 1998/99, 675 la 1999/00 i 999 la 2000/01.

Persones citades al text
DFL: Dídac Flores
DGU: David Guixé
JIZ: Jordi Izquierdo
LCA: Lluís Cabanas

Pere Aymerich, Carles Flaquer, Jordi García i Joan Santandreu

ASSESSORIA FISCAL I CONTABLE,
LABORAL I MERCANTIL

IAG
GUITART GUIXER

Camí de Pedret 1, baixos · Berga · Tel. 93 822 25 40
Fax 93 821 50 90 · guitartass@economistes.com

**FONDA
CERDANYA**

Pl. del Fort, 5
Tels. 93 823 60 83 - 93 823 61 07
08696 LA POBLA DE LILLET